

TERUGBLIK

DE LOOSDRECHTSE PLASSEN: ONTSTAAN, BLOEI, VERVAL EN HERSTEL

Verslag lezing Dr.L.R. Mur eind 1986

De plassen, een landschap ontstaan door de vervening van kostbaar veen waren eens een gebied van heldere wateren met een overvloed aan waterplanten. In de afgelopen twintig jaar is de kwaliteit van het water snel teruggelopen. Nu is het water troebel, de waterplanten zijn verdwenen en er moeten grote sommen geld geïnvesteerd worden om de waterkwaliteit te herstellen.

Ontstaan plassenlandschap

Voor de geschiedenis van de streek van Loosdrecht moeten we teruggaan naar het einde van de laatste ijstijd, zo'n 10.000 jaar geleden. Ten westen van het hoger gelegen Gooi ontwikkelde zich een gebied van moerassen en meren. De resten van de planten die in dit gebied leefden verhoogden langzaam maar zeker het niveau. Dikke lagen veen werden gevormd. Voor de watertoevoer was het moerasgebied afhankelijk van het regenwater en van het kwelwater van de hoger gelegen zandgronden van het Gooi. Zowel het regenwater als ook het kwelwater waren arm aan mineralen. Lang niet alle planten kunnen in zo'n voedselarme omgeving leven. De belangrijkste planten die zich hier ontwikkelden waren verschillende soorten mosveen (Sphagnum). Meer naar het Oosten was de invloed van het voedselrijkere Vechtwater merkbaar. Daar ontwikkelden zich zeggen, riet en bossages. Duizenden jaren ging deze ontwikkeling door en zo vormden zich metersdikke veenlagen.

Ontginning en turfwinning

Dit veranderde drastisch toen in de 12e eeuw de mens het

gebied binnen trok en de ontginning begon. Om de begaanbaarheid te verbeteren en om het agrarisch bedrijf mogelijk te maken werd het gebied door middel van lange sloten ontwaterd. Het overtollige water werd via de Drecht afgevoerd naar de Vecht. Niet lang daarna werd het veen niet alleen vergraven voor de ontwatering, maar kwam tevens het gebruik van gedroogd veen als brandstof in zwang. Door de ontbossing van het Gooi en van andere bosrijke streken nam de vraag naar turf gestaag toe. Daar de schoorstenen in de middeleeuwen nog gebrekkig waren was vooral turf die bij het verbranden niet te veel rook veroorzaakte erg geliefd.

Bij de natte vervening die na 1500 in zwang kwam werd het veen opgebaggerd en in pramen vervoerd naar de legakkers (zie de afbeelding vorige bladzij) Op de legakkers liet men de blubbermassa zo lang uitzakken en drogen, dat het daarna met treeborden kon worden aangestampt om dan te worden uitgesneden.

Bron afb. (ook van de volgende blz.): De Noordelijke Vechtplassen, 1976.

Dit veen was vooral afkomstig van de resten van het veenmos. Zoals we reeds hierboven hebben opgemerkt, was dit type veen in grote hoeveelheden afgezet in het gebied van Loosdrecht. Het eerst voor agrarische doeleinden ontgonnen gebied veranderde door de steeds toenemende vraag naar turf tussen 1500 en 1800 langzaam maar zeker in een gebied van legakkers. Daar waar de legakkers door de wind en golven werden weggeslagen ontstond een open meren gebied.

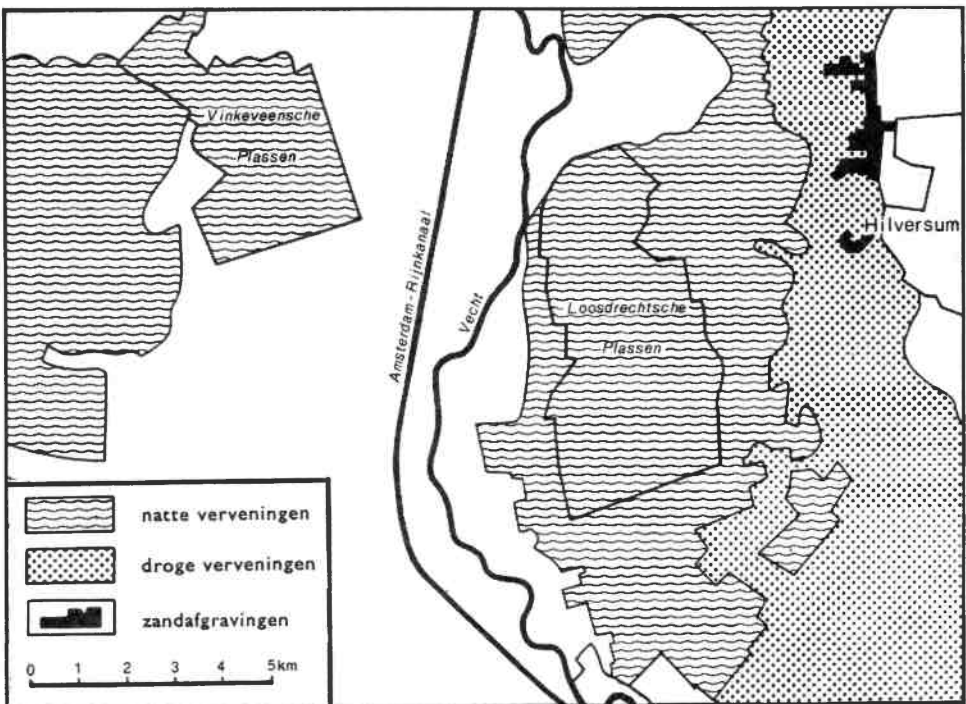
Veranderende waterhuishouding

De plassen werden in eerste instantie nog steeds gevoed door regenwater en kwelwater van het veen en het binnenkomende water was van zeer goede kwaliteit. Door de hydrologie van inpoldering van de Horstermeer en de Bethumepolder verloor het plassengebied veel water door ondergrondse

afstroming naar deze polders. De waterleidingbedrijven kregen belangstelling voor het grondwater van onder het Gooi en gingen dit gebruiken. Hierdoor veranderden de grondwaterstromen en nam de hoeveelheid kwelwater naar de plassen sterk af.

Voor deze verandering van de hydrologie was een eenvoudige oplossing te vinden. Er werd meer en meer water van de Vecht ingelaten, vooral gedurende de zomer. Wat eens een afvoer van water was geweest werd nu een toevoer.

De kwaliteit van het Vechtwater was echter verre van ideaal. Gedurende de tocht van het water door Utrecht en de Vechtdorpen was het water ernstig verontreinigd geraakt en dit verontreinigde Vechtwater werd ingelaten in het zo schone gebied van Loosdrecht. Daarnaast nam de bevolking in de omliggende dorpen toe. Van een centraal rioleringssysteem was nog geen sprake. Beide bronnen van verontreiniging veranderden de eens zo heldere plassen in een groene, ondoorzichtige algensoep. De grote hoeveelheden fosfaat die het gebied binnen kwamen maakten een enorme groei van microscopisch kleine algen mogelijk, waardoor het water zomers groen en troebel werd.

Overzicht van het Vechtplassengebied en de ontginningen die er plaats vonden via de methoden van de droge en natte vervening (het zogenaamde slagturven). De droge vervening tegen Hilversum aan werd gevolgd door zandafgaving voor Amsterdam.

In de zeventiger jaren groeide het besef dat aan deze ontwikkeling een einde moest komen. Als eerste maatregel werd een centraal rioleringssysteem aangelegd, waardoor het gebied voortaan gevrijwaard was van rioolwater. Daarnaast werd besloten een nieuwe aanvoer van water voor de plassen te maken. Er werd een aanvoerpijp voor water aangelegd vanaf het Amsterdam-Rijn kanaal naar de plassen. Omdat dit water echter ook verontreinigd was met fosfaten, werd het water voordat het de plassen binnengaat eerst ontdaan van het fosfaat. Hiertoe werd een installatie gebouwd in het gebied van de Nieuwe Polder bij de Bloklaan. Tevens werd een onderzoeksteam samengesteld om de kwaliteitsveranderingen te volgen.

Deze installatie werkt nu vanaf 1983, grote bedragen zijn geïnvesteerd, doch van een grote verbetering van de waterkwaliteit is nog nauwelijks sprake. De oorzaak hiervan is duidelijk. In de loop van de laatste twintig jaar zijn grote hoeveelheden fosfaat in de bodem van de plassen terecht gekomen. Deze hoeveelheden verdwijnen slechts uiterst langzaam en zolang deze hoeveelheden zomers weer gebruikt worden door de algen, zal het water iedere zomer weer troebel worden. Toch zijn de geïnvesteerde bedragen goed besteed want, al duurt het lang, de onderzoekers hopen dat eens de Loosdrechtse Plassen weer even schoon zijn als vijftig jaar geleden.

IN HET VOETSPoor VAN VAN GOGH

Verslag lezing H. Bronkhorst op 25 februari 1987

Het is opmerkelijk dat Vincent van Gogh in zijn schilderijen en tekeningen zo vaak het motief van de zaaier heeft gebruikt. Dat beeld van die zaaier is symbolisch voor zijn leven en werk. In een voordracht met dia's op woensdag, 25 februari 1987, heeft Hans Bronkhorst voor onze vereniging zijn visie op Van Gogh gegeven. Er was een goede opkomst in het gebouw De Vaart en er werd met grote aandacht geluisterd en gekeken.

Van Gogh had in zijn jonge jaren de ambitie predikant te worden en het Woord Gods onder de mensen te zaaien. Hij deed dat als hulpprediker in Engeland en later als evangelist in de Belgische Borinage. Maar steeds werd het een mislukking. Toen wilde hij in Amsterdam theologie gaan studeren, maar ook daar liep hij vast. Als zaaier van de heilsboodschap kon hij zijn zaad niet op vruchtbare bodem

doen vallen.

Vervolgens zaaide hij, als profetisch kunstenaar, zijn boodschap in tekeningen en schilderijen, maar ook nu viel zijn werk schijnbaar op onvruchtbare grond. Eerst na zijn leven zou het tot uitbundige bloei komen.

In zijn persoonlijke leven heeft Vincent haast tevergeefs zijn liefde en genegenheid voor zijn medemensen uitgezaaid. Hij kwam niet tot een vaste relatie met een levenspartner. Hij bleef ongetrouwd en heeft geen gezin gesticht. Hij werd geen zaaier van een nageslacht.

In het voetspoor van Vincent van Gogh is Hans Bronkhorst naar alle plaatsen getrokken waar deze kunstenaar geleefd en gewerkt heeft: Zundert, Etten, Den Haag, Nieuw-Amsterdam, Nuenen, Antwerpen, Parijs, Arles, Saint-Rémy en Auvers. En steeds weer heeft hij Van Gogh teruggevonden, waarvan hij tijdens zijn lezing voor Albertus Perk in woord en beeld verslag deed. Na honderd jaar is er in Nederland, België en Frankrijk nog veel wat aan Van Gogh herinnert.

Van Gogh, die maar 37 werd, heeft meer dan 2100 kunstwerken nagelaten, waaronder ongeveer 825 schilderijen. Dat oeuvre is nu voor een groot deel in het Amsterdamse Van Gogh-museum en in Kröller-Müller in Otterlo, alsmede in het nieuwe Musée d'Orsay in Parijs. Daarnaast is veel werk over de hele wereld verspreid, met name in Amerika. Bronkhorst, die grondig studie maakte van de omvangrijke Van Gogh-

Vincent van Gogh schilderde in 1887 in Parijs dit zelfportret met strohoed.

Collectie: van Gogh museum, Amsterdam.

literatuur en die de publicaties over Van Gogh en zijn werk nauwkeurig bijhoudt, heeft vele musea en particuliere collecties bezocht om zich met Van Gogh vertrouwd te maken. Zo kon hij op deze avond zijn gehoor boeien met verhalen en beelden van dit veelbewogen kunstenaarsleven. Hij stelde voorop dat twee vrouwen grote betekenis hebben gehad voor de erkenning en waardering van Van Gogh als een der belangrijkste schilders van het einde van de 19e eeuw. Jo van Gogh-Bonger, de weduwe van Theo, Vincent's vier jaar jongere broer, heeft haar omvangrijke collectie schilderijen gekoesterd en bijeen gehouden, een collectie die tenslotte via haar zoon, Ir. Van Gogh, in het Amsterdamse Van Gogh-museum kwam. Jo van Gogh heeft ook de enorme betekenis van Vincent's brieven onderkend en ervoor gezorgd dat die brieven werden uitgegeven.

Maar ook Hélène Krölller-Müller heeft veel betekend voor het snel gegroeide inzicht dat Van Gogh, als impressionist, expressionist, en zelfs fauvist, zijn tijd ver vooruit was. Al vroeg begon zij met de opbouw van een belangrijke Van Gogh-collectie, die nu de kern vormt van het Krölller-Müller-museum. Het werk van Vincent was bij zijn leven onverkoopbaar, nu doet een schilderij 74 miljoen gulden, zoals wij recentelijk in NRC Handelsblad van 31 maart konden lezen. In honderd jaar een verbijsterende ontwikkeling.

DE ARCHEOLOGIE VAN DE WESTERHEIDE

Verslag van de excursie op 23 mei 1987

Op zaterdag 23 mei jl. organiseerde Albertus Perk voor haar leden een excursie naar de Westerheide. Centraal stond de archeologie. De leiding had de archeologe mevrouw J. Offerman.

Een tiental deelnemers verzamelde zich die zonnige zaterdagochtend op het Sint Janskerkhof. Mevrouw Offerman begon met een korte beschrijving van het ontstaan van het Gooise landschap. Dit vertoont unieke trekken omdat in de voorlaatste ijstijd de gletschertongen tot in het Gooi reikten en als geweldige bulldozers het stuwwallenlandschap tot stand brachten. Het stuwende smeltwater gaf dit landschap daaroverheen nog zijn spoelzandafzettingen.

De wandeling voerde langs een aantal grafheuvels, waarvan enkele nog in de vrijwel oorspronkelijke staat verkeren. De methoden om de inhoud van deze heuvels te doorzoeken

ken - grafgiften - worden steeds verfijnder. Vele van deze vondsten bevinden zich in het Goois Museum. De grafheuvels dateren uit het neolithicum, ongeveer 4000 jaar geleden.

Sporen van meer recente bewoning zijn gevonden op de

foto boven: deelnemers aan de excursie bij één van de grootste grafheuvels die de Westerheid rijk is.

onder: Mevrouw Offerman geeft uitleg bij de maquette die bij de grafheuvels aan de Erfgooiersstraat staat opgesteld.

Aardjesberg tussen Hilversum en Bussum. De bewoning hier dateert uit de zevende eeuw. Latere bewoners concentreerden zich in de dertiende eeuw rond de Lange Heul. Uit die tijd dateren ook de banscheidingen tussen Hilversum en Laren. Nog steeds zichtbare langgestrekte wallen die de grens vormden tussen het weidegebied.

Opvallend was hoeveel er op de Gooise heide nog zichtbaar is van de vroegste bewoning. Om het te vinden is wel een deskundige gids nodig. Mevrouw Offerman was zo'n gids en wist bovendien met enthousiasme over de archeologie te vertellen. Omstreeks één uur ging een ieder voldaan en met een fikse wandeling in de benen, weer naar huis.

JAN VAN RAVENSWAAY 1789 - 1869

Naar aanleiding van de tentoonstelling in 'De Vaart' over de schilder Jan van Ravenswaay vertelden E.E. van Mensch en F. Renou op de ledenavond van 27 mei 1987, over het leven en het werk van deze belangrijke Hilversumse kunstschilder.

In de laatste tijd zijn de kunstwerken uit de eerste helft van de vorige eeuw meer in de belangstelling gekomen. Een groep kunstenaars was in Hilversum werkzaam, waar een schilderschool was ontstaan. Er werd niet alleen een vakopleiding verzorgd, maar ook tekenonderricht gegeven aan jongelui van goeden huize.

Een der begaafdste in deze groep was Jan van Ravenswaay, zelf leerling van Jordanus Hoorn (Amersfoort) en P.G. van Os (Hilversum). Van Ravenswaay zelf gaf weer les aan o.a. J.T. Abels, A. Danekes, P.L. Dubourcq, F.M. Kruseman, P. Plas, J. Rentinck, A.A. Steenbergen, A. Verhoesen, James de Rijk, en zijn neven Johannes van Ravenswaay, P.J. Guise en nicht Adriana.

Van Ravenswaay werd in 1789 in Hilversum geboren, als jongste in een gezin dat door familiebanden verwant was met de invloedrijke geslachten als Perk, Das, Vlaanderen en De Blinde. Hoewel zijn jonge jaren zich voltrokken in een bewogen tijd, zowel politiek als economisch, is daar in zijn werk weinig van te bemerken. Het werk van hem en zijn tijdgenoten was geïnspireerd door de Hollandse meesters als Potter, Hobbema en Ruisdael, en beïnvloed door de romantiek.

Het werk van Van Ravenswaay werd zeer gewaardeerd, getuige de nog bekende verkoopprijzen en weken vervaardigd

in opdracht. Hij was lid van verschillende verenigingen en verkreeg eremedailles voor inzendingen.

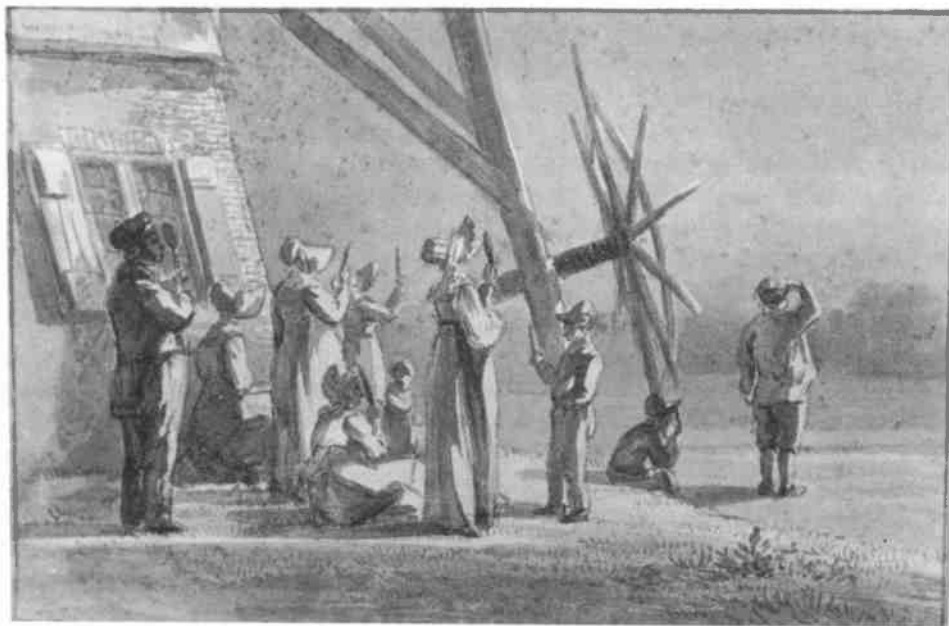
Van Ravenswaay maakte meerdere reizen in het buitenland, België, Duitsland, Zwitserland, de Franse alpen, waar hij fraaie gekleurde tekeningen vervaardigde.

In 1838 trok hij naar Drente waar hij te Zweelo huwde met Anna C. de Vries.

Hier werkte hij mee aan illustraties voor de Drentsche Volksalmanak en vervaardigde verschillende topografisch belangrijke schilderijen. Na een kort verblijf in Loosdrecht en Velp vestigde hij zich met zijn gezin in 1855 weer in Hilversum, in zijn ouderlijk huis aan het Moleneinde (thans Vaartweg), waar hij in 1869 kwam te overlijden.

Aan een initiatief van Van Ravenswaay heeft Hilversum zijn eerste openbare groenvoorziening in de bebouwde kom 'De Boomberg' te danken. Door grondaankopen had hij dit terrein verkregen, en mede namens vier Amsterdamse heren, voor een symbolische som aan de gemeente overgedragen (1848).

Van Ravenswaay heeft een omvangrijke hoeveelheid werk, schilderijen en tekeningen, nagelaten. In de belangrijkste

Van Ravenswaay tekende een situatie bij de zonsverduistering van 7 september 1820 bij de molen aan het Moleneind. Rechts voor staat molenaar Van Dompelaar en geheel links de leermeester van Van Ravenswaay, de kunstschilder P.G. van Os.

musea en prentenkabinetten is zijn werk aanwezig, terwijl ook particulieren veel bezitten.

Uit het ons bekende werk werd een keuze gemaakt voor een tentoonstelling die een beeld gaf van zijn oeuvre. De dierstudies waren ook goed vertegenwoordigd evenals de topografische bladen betrekking hebbend op het Gooi en de grotere schilderijen met vee in het landschap en stalinterieurs.

Van de uitgebreide geïllustreerde catalogus bij de tentoonstelling zijn nog exemplaren verkrijgbaar (f 6,--).

Bij de opening van de tentoonstelling werd geconstateerd dat het zo merkwaardig is, dat deze belangrijke Hilversumse schilder noois is geëerd met een straatnaam. Zou het geen goed idee zijn om de nieuwbouw-blokjes op het terrein tussen de Kerk van de Gereformeerde Gemeente in Nederland (voorheen de Hervormde Kapel) aan de Albertus Perkstraat en de 's Gravelandseweg 41 - officieel P.C. Hoofdstraat geheten - naar Van Ravenswaay te vernoemen?

HET LAARDER WASMEER

Verslag van de excursie op 30 mei 1987

Een week na de archeologie-excursie gingen we naar het Laarder Wasmeer en het daarnaast gelegen Zuiderheidegebied.

Vanaf de verzamelplaats Theehuis 't Bluk vertrok een tiental deelnemers onder leiding van de boswachter van het Gooisch Natuur Reservaat, de heer J. Vlaanderen, voor de wandeltocht.

Het eerste deel van de tocht voerde over de Zuiderheide. Duidelijk was te zien dat hier de heide machinaal afgeplagd was. Steeds heeft men daartoe kleine stukjes heide genomen. Andere stukken heide waren in eerdere jaren afgebrand, zodat er thans op deze heide de verschillende stadia van heidebeheer te herkennen waren. Volgens de excursieleider moet dat vooral vanuit de lucht een aardig gezicht zijn!

Wandelend langs een bosrand met de jonge uitlopers van de denneboom duidelijk zichtbaar, bereikten we het hek van het Laarder Wasmeer. Ooit was dit het gebied, waar de schapen die over de Gooise heidevelden liepen, werden gewassen alvorens men de schapen van hun vacht ontdeed.

Nadat we het hek passeerden zagen wij de sporen van heel andere dieren. Binnen het terrein lopen een aantal Charolais-runderen vrij rond. Deze dieren zijn eigendom van de heer Stormbroek uit Hollandse Rading. Het G.N.R. heeft de dieren als een soort proef binnen de afrastering lopen. Het

schijnt dat de dieren beter geschikt zijn voor natuur/-heide-beheer omdat de beesten een sterkere maag dan bijvoorbeeld schapen hebben. Of we deze dieren in de toekomst meer in de Gooise natuur zullen aantreffen, wie weet?

Ook bracht de groep een bezoek aan de vogelobservatiehut 'Bestek 82'. Een schitterende plaats om de verschillende vogels waar te nemen. Tot dusver zijn reeds 120 verschillende soorten waargenomen! Bij ons bezoek zagen we o.a. de oeverloper en hoorden we de koekoek.

Vervolgens liep de groep langs de zandverstuiving. Deze is uniek voor Nederland. Echter het gedeelte binnen de afrastering krijgt steeds meer begroeiing (o.a. van mossen). Daardoor wordt de zandverstuiving 'vastgelegd'.

Ook liepen we langs een gedeelte waar men enige maanden eerder de zaak flink 'geschoond' had. Hier konden we volop genieten van de glinsterende zonnedauw.

Via de oostzijde verlieten we het gebied om vervolgens langs De Heidebloem terug te keren naar het beginpunt.

Een zeer geslaagde excursie. Hartelijk dank G.N.R voor jullie inzet!

C.v.A.

GREPEN UIT DE HISTORIE VAN NAARDEN Verslag lezing M. Pouw op 23 september 1987

Is geschiedenisbeoefening eigenlijk tot 'leringhe' of tot 'vermaeck'? Bij sommige sprekers komt die vraag helemaal niet bij je op. Zij paren kennis en deskundigheid aan het vermogen om boeiend te vertellen. De heer M. Pouw te Naarden is zo'n spreker. Hij heeft op 23 september een zestigtal leden en andere belangstellenden meegenomen op een tocht door de historie van zijn geliefde stad.

In het begin van de 14e eeuw werd met de stichting van de stad een aanvang gemaakt. De plaats, noordelijk van het huidige Naarden, wordt thans nog door resten van enkele putten gemarkeerd. Beeldend schetste de heer Pouw de Spaanse moord op vijfhonderd burgers in 1572. Maar ook de veerkracht waarmee de wederopbouw ter hand werd genomen. Markante figuren in de tijd daarna waren Pater Wijnten en Jan Amos Comenius. De laatste geeft nog altijd aanleiding voor regelmatig bezoek en eerbetoon vanuit zijn geboorteland Tsjechoslowakije. De lezing eindigde - althans figuurlijk - bij Jan Tabak dat als U dit leest zojuist zijn driehonderd jarig bestaan zal hebben gevierd.

Ed van Mensch had de avond ingeleid met een korte beschrijving van onze nieuwe ontmoetingsplaats De Akker en

zijn historie. De bouw van een grote kerk aan het landelijk Melkpad was zo'n honderd jaar geleden een hele gebeurtenis. De bouw kende ook enige stagnatie vooral veroorzaakt door geldgebrek. Zo werd halverwege toch maar afgezien van het oorspronkelijk plan om de kerk met twee torens te sieren. Zelfs de financiering van één koepel gaf nog problemen maar tenslotte kwam alles in 1888 voor elkaar. In dit stukje Hilversum werd voortaan het Woord gezaaid in plaats van boekweit.

Over boekweit gesproken, Loes Westermann had er heerlijke taarten van gebakken. In de koffiepauze werden die rondgedeeld. Elders in dit nummer wordt het recept onthuld. Mede door deze tractatie is ons de eerste avond in onze nieuwe behuizing De Akker best bevallen.

A.v.d.S.

BOEKWEIT-TAART

Ter ere van het feit dat we op 23 september 1987 ons nieuwe seizoen begonnen op een nieuwe lokatie, gebouw 'De Akker' bij de Oud-Katholieke Kerk St. Vitus - zo genoemd naar de boekweit-akkers die daar vroeger lagen - werd de koffie in de pauze opgeluisterd door boekweit-gebak.

In deze vorm zullen de arme Hilversummers, voor wie het meel van de korreltjes op het Hilversumse wapen het stapelvoedsel (en een belangrijke bron van eiwitten, vitamines en mineralen) was, boekweit wel nooit genoten hebben.

Het recept komt uit een van oorsprong Duits boek, het 'Volkoren bakboek' van Martis Weber, in de Nederlandse vertaling uitgegeven door La Rivière & Voorhoeve in Zwolle. - Men heeft de volgende ingrediënten nodig:

- 6 eiwitten
- 6 eidooiers
- 120 gr. suiker
- 2 eetl. heet water
- rasp van $\frac{1}{2}$ citroen
- $\frac{1}{2}$ l slagroom
- 20 gr. suiker
- 1 pot vossebessen
- 180 gr. boekweitmeel
- 6 blaadjes gelatine

Dooiers, suiker, water en citroenrasp zo lang kloppen tot de massa lichtgeel is.

Eiwitten (met wat zout) stijf kloppen.

Eiwitten, gezeefd boekweitmeel en dooiermassa snel door elkaar schappen (liefst met metalen lepel). Dit in een met vetvrij papier bekleden vorm doen en ongeveer een half uur op stand 3 van de gasoven en 180° van de elektrische oven bakken.

Na bekoeling taart horizontaal doorsnijden, en vullen met de inmiddels gemaakte vossebesenroom: gelatine weken in koud water en oplossen in wat heet water. Dit door de vossebessen mengen en als dat goed is afgekoeld er de stijf geslagen slagroom (met de 20 gr. suiker) doorscheppen.

- Vossebessen zijn te krijgen van het merk Hero (o.a. bij de fa. Versloot), heel lekker lijken me cranberries (± 200 gr, naar smaak gezoet), maar die waren er eind september nog niet.

Boekweitmeel is verkrijgbaar bij De Karmijn alsmede bij sommige supermarkten van het merk Koopmans.

Voor diabetici vervangt men de suiker door 100 gr. sorbitol en gebruikt men ongezoete vossebessen met 50 gr. sorbitol. De slagroom voor de helft vervangen door 125 gr. kwark en een scheut melk.

In een volgend 'Eigen Perk' zullen wij nader ingaan op de boekweitkorrel.

L.J.W.

WAT 'ANDEREN DOEN

De Historische Kring Eemnes kent een aantal werkgroepen die ook voor lezers van 'Eigen Perk' interessant zijn, te weten:

Monumenten, J. de Roos, Torenzicht 38, 02153-86303

Biblio/topografie, R.G. Kes, Ploeglaan 20, 02153-83764

Genealogie, H. van Hees, Kerkstraat 15, 02153-89849

Recent Verleden, eveneens H. van Hees

2e Wereldoorlog, J. Out, Raadhuislaan 87, 02153-87153

Klederdrachten Gooi- en Eemland, L. Lankreijen, Aartsveen 94, 02153-89198